

7 programov zelenega razvojnega preboja

Programi zelenega razvojnega preboja so usmerjeni v rešitve in omogočajo dolgoročni izhod iz krize. Odzivajo se na strateške priložnosti ter izhajajo iz domačih človeških in naravnih virov. Zmanjšujejo odvisnost od uvožene hrane in nafte. Prinašajo regionalno uravnotežen razvojni zagon v mesta in na podeželje. Podpirajo doseganje mednarodno sprejetih podnebnih ciljev. Ustvarjajo nova delovna mesta z višjo dodano vrednostjo in spodbujajo inovativne rešitve. Podajajo pozitivno vizijo in imajo velik potencial za doseganje visoke stopnje družbenega soglasja.

1. Prehranska samooskrba s poudarkom na ekološki pridelavi

Preskrba z ekološko pridelano hrano iz lastnih virov lahko ob pretresih v močno naftno odvisnih globalnih oskrbovalnih sistemih že v bližnji prihodnosti postane ključna za preživetje, hkrati pa prispeva k strateško pomembni ohranitvi enakomerne poseljenosti državnega ozemlja in regionalni koheziji. Prehranska samooskrba nam bo zagotovila dolgoročno oskrbo z varno, kakovostno in zdravo hrano po dostopnih cenah. Omogočila bo delovna mesta, revitalizacijo kmetijstva in podeželja ter dvig kakovosti življenja. Trajnostna lokalna samooskrba je učinkovit mehanizem za zmanjšanje transporta in energetske potratnosti v procesih proizvodnje in porabe. Hkrati pa pomembno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti, ki je skupaj s preprečevanjem genskega onesnaževanja pomemben ukrep preprečevanja podnebnih sprememb in prilagajanja nanje ter osnova prehranske suverenosti. Spodbujanje ekološke pridelave visoko kakovostne hrane, katere tržna zanimivost in dodana vrednost nenehno raste, pa je gotovo tudi najučinkovitejši mehanizem za zaščito kmetijskih zemljišč.

2. Vrednostna veriga predelave lesa

Slovenija je dežela gozdov, saj ti pokrivajo več kot 60 % naše države. Les je naša edina gospodarsko pomembna surovina in zaradi premajhne izkoriščenosti predstavlja veliko priložnost in primerjalno prednost za Slovenijo. Vzpostavitev vrednostne verige predelave lesa temelji na povečanju dodane vrednosti naše strateške obnovljive dobrine. Z obuditvijo lesno-predelovalne industrije lahko povečamo konkurenčnost gospodarstva in zagotovimo nova kakovostna delovna mesta. Gozd in les sta obnovljiva ter zato v središču trajnostnega razvoja nasploh. Gospodarski gozd je najbolj učinkovit ponor CO₂, lesna industrija pa je energetske samozadostna industrija brez odpadkov, saj je za predelavo uporaben tudi les slabše kakovosti, les najslabše kakovosti pa kot energent. Les je vsestranska surovina, material in gradivo. Ustrezna vlaganja v raziskave in razvoj, razvojno prestrukturiranje lesnopredelovalne industrije s preходом na doseganje dodane vrednosti na osnovi znanja in inovativnosti ter spodbudni ukrepi zelenega javnega naročanja lahko odprejo številne priložnosti za nova delovna mesta v gozdarstvu, lesarstvu, papirništvu in oblikovanju. Lesnopredelovalna dejavnost je naša slabo izkoriščena priložnost za razvoj podeželja. Gozdovi so tudi izjemnega pomena za biotsko raznovrstnost in po zaslugi slovenske tradicije trajnostnega gospodarjenja z gozdovi je večina območij Natura 2000 prav na gozdnih površinah.

3. Energetska prenova zgradb

Energetska prenova zgradb predstavlja za Slovenijo največjo priložnost za povečanje učinkovitosti rabe energije. Prinesla nam bo dolgoročne energetske in finančne prihranke, nova delovna mesta ter prispevala k oživitvi gradbenega sektorja. S tem povezano zmanjšanje porabe fosilnih goriv lahko ključno prispeva k doseganju mednarodno zavezujočih ciljev glede zmanjšanja izpustov toplogrednih plinov ter zmanjšanju odvisnosti od uvoza energentov. Okoli 40 % skupne energije v Evropi porabijo stavbe, zato tudi evropska zakonodaja energetske učinkovitost stavb postavlja kot prioriteto. Realno je izboljšanje energetske učinkovitosti celotnega stavbnega fonda nemogoče doseči v kratkem času. Povezano je tudi s sorazmerno visokimi stroški. Vendar imajo vlaganja v energetske prenove stavb pomemben multiplikativen učinek: dolgoročno zmanjšujejo stroške bivanja, zmanjšujejo izpuste CO₂ in vplive na podnebne spremembe, zmanjšujejo energetske odvisnosti, poleg tega pa odpirajo priložnosti za številna delovna mesta v proizvodnji gradbenih materialov in elementov ter izvedbi del ob uporabi domačih materialov. Toplotno dobro zaščitene stavbe postanejo primerne za uporabo obnovljivih virov energije, ki so brez izpustov in neizčrpani.

4. Prehod na obnovljive vire energije

Slovenija se nahaja v času staranja energetske infrastrukture, obstoječi objekti bodo potrebovali zamenjavo. Termoenergetske objekte in jedrsko elektrarno lahko postopno nadomestimo z obnovljivimi viri energije s ciljem, da bomo dolgoročno vso energijo pridobivali iz trajnostnih obnovljivih virov energije. Prehod na obnovljive vire energije z domačo tehnologijo bo zagotovil dolgoročno energetske varnosti brez izčrpavanja naravnih virov. Dvignil bo konkurenčnost našega gospodarstva in ustvaril nova delovna mesta, prebivalcem pa omogočil oskrbo z energijo po dostopnih cenah. Prehod na obnovljive vire energije bo prispeval k povečanju zanesljivosti oskrbe z energijo, zmanjšanju zunanjetrgovinskega primanjkljaja in enakomernemu regionalnemu razvoju. Delež obnovljivih virov energije v Sloveniji je v letu 2008 znašal 14,3 % skupne rabe energije, do leta 2020 pa je Slovenija zavezana k doseganju 25 % deleža obnovljivih virov energije v končni rabi energije. Poleg tega, da obstaja cela vrsta gospodarskih, okoljskih in zdravstvenih razlogov za doseganje in preseganje tega cilja, bomo ta cilj morali doseči tudi zato, da ne bo potrebno plačevati kazni zaradi nedoseganja nacionalnega cilja v okviru zaveze EU (20:20:20).

5. Posodobitev železniškega omrežja in javnega prevoza

Slovenija je preplavljena z osebnimi in tovornimi vozili. Cestni tranzitni tovorni promet vse od vstopa Slovenije v EU nezadržno narašča. Javni prevoz po cestah in železnici pa je vse manj donosen in njegov obseg se zmanjšuje. Škodljive učinke cestnega prometa, kot so energetska neučinkovitost, naraščajoča obremenitev okolja in cestne infrastrukture, nizka stopnja prometne varnosti, pa tudi negativni vplivi na kakovost življenja prebivalcev, je mogoče učinkovito zmanjšati s podporo prevozom po železnici. Slovenska železniška infrastruktura je bila v obdobju izgradnje avtocest investicijsko zapostavljena. Visok standard javnega prometa je merilo razvitosti države, zato mora biti tudi cilj Slovenije vzpostavitev kakovostnega, učinkovitega in integriranega železniškega prometa, ki bo konkurenčen cestnemu motornemu prometu in bo zagotavljal ustrezno raven mobilnosti na ekonomsko, okoljsko in socialno najprimernejši, t.j. trajnostni način. Posodobitev železniškega omrežja in javnega prevoza nam bo zagotovila večjo prometno varnost in cenovno sprejemljivo mobilnost, dostopno za vse, ob manjši obremenitvi okolja.

6. Učinkovita raba naravnih virov

V 20. stoletju se je črpanje materialnih virov povečalo za 34-krat. Danes vsaka oseba v EU porabi 16 ton materialnih virov letno, od katerih se 6 ton zapravi, polovica od tega gre na odlagališče. Cene surovin in energentov na svetovnih trgih strmo rastejo, tekma za materialne vire se zaostruje. V

Sloveniji smo glede snovne produktivnosti zelo neučinkoviti, za enoto ustvarjenega BDP porabimo več naravnih virov, kot je povprečje v EU, zato se s stališča konkurenčnosti dolgoročno postavljamo v izredno negotov položaj. Učinkovita uporaba virov je v tem smislu vse manj okoljski izziv in vse bolj osnovni pogoj za doseganje konkurenčnosti podjetij, tehnologij, gospodarstev in blaginje prebivalcev. Potrebujemo razvoj, ki bo temeljil na manjši porabi virov pri proizvodnji, zmanjšani potrošnji primarnega blaga ter na ustvarjanju poslovnih priložnosti in delovnih mest v dejavnostih, ki bodo omogočale doseganje zastavljenih ciljev. Slovenija bi morala zmanjšati obdavčitev dela in jo nadomestiti z višjimi dajatvami za onesnaževanje in uporabo virov ter zagotoviti sveže pobude, s katerimi bo potrošnike prepričala, naj se odločajo za izdelke, ki so gospodarni z viri. Učinkovita raba naravnih virov je naša neizkoriščena priložnost za finančne prihranke, dvig konkurenčnosti gospodarstva, nove poslovne priložnosti in delovna mesta ter za zmanjšanje škodljivih vplivov na okolje.

7. Zeleni turizem

Slovenija ima odlične danosti za zeleni turizem: pestro in raznoliko krajino, bogastvo živalskih in rastlinskih vrst, dobro ohranjeno naravo in bogastvo vodnih virov. V svetu smo prepoznani kot zelena turistična destinacija, vendar se to v pretežni meri nanaša na lepoto našega naravnega okolja, v manjši pa na zelenost turistične infrastrukture, produktov in trženja. Integralni trajnostni turistični proizvodi, oblikovani z namenom zmanjšanja škodljivih vplivov na okolje ter povečevanja socialnih in gospodarskih koristi za lokalne skupnosti so redki. Slovenski zeleni turizem bi moral temeljiti na naših avtohtonih obnovljivih naravnih virih - gozdu in lesu, obnovljivih virih energije, rodovitni prsti, naravni in kulturni krajini, neokrnjeni naravi, redkih in zaščitene živalskih vrstah ter naravni in kulturni dediščini. Prav tako pa tudi na kreativnosti in inovativnosti pri razvoju turističnih programov, povezovanju in sodelovanju ponudnikov turističnih produktov in storitev, vključevanju lokalnih skupnosti in skrbi za njihovo dobrobit. Zeleni turizem je slovenska neizkoriščena razvojna priložnost. Ima potencial spodbujanja decentraliziranega, regionalno uravnoteženega razvoja, ustvarjanja kakovostnih lokalnih delovnih mest, vzpostavljanja kohezije med mestom in podeželjem ter dodajanja vrednosti kmetijskim proizvodom, obrti, malemu gospodarstvu ter naravni in kulturni dediščini. Ne nazadnje je lahko zeleni turizem tudi pomemben nosilec ukrepov za prilagajanje na podnebne spremembe.